

บทที่ 5

สรุปและเสนอแนะ

การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทย โดยได้แยกพื้นที่ศึกษาออกเป็นในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล และศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสตรี 3 กลุ่มอายุ ได้แก่ อายุ 15-24 ปี, 25-34 ปี และ 35-49 ปี ซึ่งปัจจัยที่ศึกษาได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยสังคม และปัจจัยทางประชากร อาทิเช่น อายุสตรี อายุสตรียกกำลังสอง การใช้การคุมกำเนิด รายได้ของสตรี ศาสนา และจำนวนปีการศึกษาของสตรี เป็นต้น โดยอาศัยวิธีวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ตามแนวความคิดของเศรษฐศาสตร์จุลภาคว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่วนของการเพิ่มขึ้นของรายได้และต้นทุนค่าเสียโอกาสอันเนื่องมาจากสตรีที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ผลการศึกษาที่สำคัญสามารถสรุปได้ ดังนี้

เมื่อพิจารณาภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี ในภาพรวม พบว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ในเชิงบวก ได้แก่ อายุสตรี และศาสนา ส่วนอายุยกกำลังสอง รายได้ของสตรี และจำนวนปีการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะเจริญพันธุ์ ผลที่ได้นี้แสดงว่า เมื่อสตรีมีอายุสูงขึ้นจะมีจำนวนบุตรมากขึ้น แต่เมื่อมีอายุสูงขึ้นจนถึงระดับหนึ่ง จำนวนบุตรจะลดลงอย่างช้าๆ และสตรีเลือกที่จะมีบุตรจำนวนน้อยลงแต่มีคุณภาพมากขึ้น และยินดีที่จะใช้จ่ายในตัวบุตรเพิ่มขึ้น เมื่อมีรายได้สูงขึ้น สตรีที่มีการศึกษาสูงจะมีจำนวนบุตรน้อยลง เพราะมีต้นทุนค่าเสียโอกาสค่อนข้างสูง ส่วนการคุมกำเนิด แม้ว่าจะมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 แต่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งขัดแย้งกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากลักษณะคำถามที่ไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการคุมกำเนิดกับภาวะเจริญพันธุ์ อย่างไรก็ดี รายได้ของสตรีมีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกันปัจจัยอื่นๆ

ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย ได้ผลการศึกษาล้ำคลึงกับภาวะเจริญพันธุ์ ในภาพรวม ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ อายุสตรี และศาสนา มีความ

สัมพันธ์ในเชิงบวกกับภาวะเจริญพันธุ์ ส่วนอายุยกกำลังสอง รายได้ของสตรี และจำนวนปีการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งแสดงว่า สตรีที่มีรายได้สูงจะมีแนวโน้มในการมีบุตรจำนวนน้อยกว่าสตรีที่มีรายได้ต่ำ ทั้งในกรณีของสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล แต่สตรีในเขตเทศบาลมีจำนวนบุตรน้อยกว่าสตรีนอกเขตเทศบาล ทั้งนี้เนื่องจากสตรีในเขตเทศบาลมีต้นทุนเสียโอกาสจากการทำงาน และระดับการศึกษาสูงกว่าสตรีในชนบท ส่วนการคุมกำเนิดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งให้ผลขัดแย้งกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่นเดียวกับกรณีอื่นๆ และรายได้ของสตรี มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไม่มากนัก และเมื่อทดสอบความเหมือนหรือความแตกต่างกันของโครงสร้างภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในเขตเทศบาลและสตรีนอกเขตเทศบาล โดยวิธี Chow test พบว่า ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในเขตเทศบาลมีโครงสร้างที่แตกต่างจากภาวะเจริญพันธุ์สตรีนอกเขตเทศบาล

สำหรับการศึกษาภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยและกลุ่มอายุ สตรี พบว่า มีเพียงรายได้ของสตรีและจำนวนปีการศึกษาของสตรีเท่านั้นที่มีอิทธิพลกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ในทุกกลุ่มอายุ สตรีในเขตเทศบาล ทุกกลุ่มอายุ เลือкмีบุตรจำนวนน้อยลงแต่มีคุณภาพสูงขึ้น และยินดีที่จะใช้จ่ายในตัวบุตรเพิ่มขึ้น เมื่อมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น จึงมีจำนวนบุตรเกิดรอดต่ำกว่าสตรีนอกเขตเทศบาล ทุกกลุ่มอายุ และยังพบว่า สตรีในเขตเทศบาล ทุกกลุ่มอายุ ที่มีการศึกษาสูง มีต้นทุนค่าเสียโอกาสที่สูงขึ้น ทำให้มีจำนวนบุตรเกิดรอดต่ำกว่าสตรีนอกเขตเทศบาล ทุกกลุ่มอายุ ส่วนการคุมกำเนิดของสตรี แม้ว่าจะมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 แต่มีเครื่องหมายตรงข้ามกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับกรณีอื่นๆ เมื่อทดสอบความเหมือนหรือความแตกต่างกันของภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในเขตเทศบาลและสตรีนอกเขตเทศบาลแต่ละกลุ่มอายุ พบว่า ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในเขตเทศบาลทั้งสามกลุ่มอายุมีโครงสร้างที่แตกต่างจากภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีนอกเขตเทศบาลในกลุ่มอายุเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษานี้ พบว่า เมื่อสตรีมีรายได้สูงขึ้น จะส่งผลให้ภาวะเจริญพันธุ์ลดลง ในทำนองเดียวกัน เมื่อสตรีมีการศึกษาสูงขึ้น จะทำให้การมีบุตรถูกเลื่อนออกไปและมีจำนวนบุตรน้อยลงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ รายได้สตรีและจำนวนปีการศึกษาของสตรี มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับภาวะเจริญพันธุ์ ทั้งแง่ของภาวะเจริญพันธุ์ในภาพรวม รวมทุกเขตที่อยู่อาศัย ในเขตเทศบาล นอกเขตเทศบาล และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มอายุ 3 กลุ่ม คือ อายุ 15-24 ปี, อายุ 25-34 ปี และอายุ 35-49 ปี ตามลำดับ

ดังนั้น หากรัฐบาลยังคงต้องการจะลดอัตราเพิ่มของประชากรลงอีก โดยการลดอัตราเกิดให้ต่ำลง นอกจากจะสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการคุมกำเนิดแล้ว รัฐบาลอาจจะใช้มาตรการลดอัตราการเกิดโดยการเพิ่มรายได้ของสตรีให้สูงขึ้น เปิดโอกาสให้สตรีเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น และควรส่งเสริมและกระตุ้นให้สตรีมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สตรีที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลซึ่งมีภาวะเจริญพันธุ์อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง

อย่างไรก็ดี การลดอัตราเพิ่มประชากรนั้นต้องพึงระวังไม่ให้ลดต่ำกว่าระดับการทดแทน (ประมาณ 2.3 คน) เพราะจะทำให้เกิดปัญหาทางด้านโครงสร้างประชากร ซึ่งจะทำให้ระดับการพึ่งพิงสูงขึ้น จะทำให้เกิดปัญหาประชากรในอนาคต